

tekst toine tünissen (provincie noord-brabant) en dennis van heumen (btl advies)
beeld emiel anssems, stefan oomes, btl nederland

Herstel van Natte Natuurparel Lage Vuchtpolder

In de Lage Vuchtpolder, een belangrijk weidevogelgebied bij Breda, was het bestaande watersysteem afgestemd op het oorspronkelijke agrarische gebruik. Door verdroging en onvoldoende waterkwaliteit stonden de natuurwaarden sterk onder druk.

Staatsbosbeheer heeft samen met onder andere de gemeente Breda, Waterschap Brabantse Delta, de provincie Noord-Brabant, Heining & Hoef, en BTL Advies de Lage Vuchtpolder weer hersteld als natuurgebied. De komende jaren wordt de poldernatuur verder beheerd en ontwikkeld, zodat mens en dier optimaal kunnen genieten van het gebied.

Als Natte Natuurparel behoort dit gebied van circa 105 hectare tot de belangrijkste en meest waardevolle natte natuurgebieden in Brabant. Toine Tünissen, projectleider bij provincie Noord-Brabant, vertelt: 'De Lage Vuchtpolder is een belangrijke ecologische schakel (Natuur-netwerk, red.) tussen de vierde Bergboezem, Spinolaschans, Binnenpolder van Terheijden en de Vrachelse heide. Met name voor weidevogels is het gebied erg belangrijk. De Kieviet en tu-reluur komen al veelvuldig voor, maar ook zeldzame planten als de grote pimperlief of de wilde

bertram voelen zich hier thuis.'

Belangrijke voorwaarde voor het omvormen van de voormalige landbouwgrond, was de aankoop hiervan door provincie Noord-Brabant. Vervolgens kon Staatsbosbeheer, eigenaar van het gebied en verantwoordelijk voor de inrichting van de Lage Vuchtpolder, in september 2016 aan de slag met het ontwerp van de maatregelen die zeer divers van aard zijn.

Schoner ...

'Het belangrijkste doel van dit project is de vernatting van

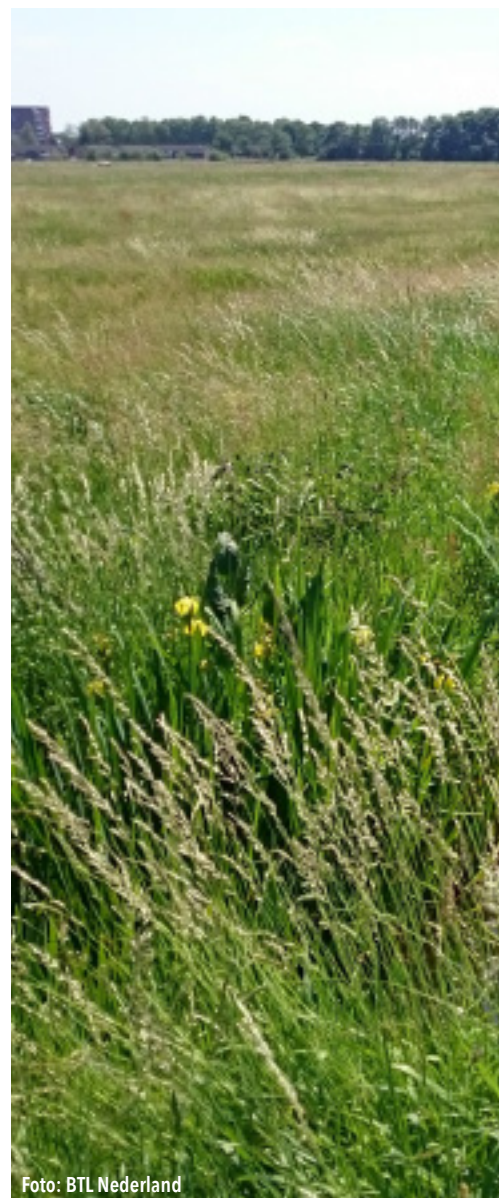

Foto: BTL Nederland

het gebied', aldus Dennis van Heumen (projectleider, BTL Advies). 'Het unieke is dat het natuurgebied direct tegen bebouwd gebied aanligt. Deze ligging is benut in de aanpak van dit project om te vernatten met schóón water.'

Ten noorden van het centrum van Breda stroomt het water van de singel de stad uit en is vanaf daar een volwaardige rivier: de Mark. Door de aanvoer vanuit de Mark af te koppelen en wateraanvoer mogelijk te maken

vanuit de waterzuiveringsvijver (Waterakkers) in de aangrenzende woonwijk (Hoge Vucht), wordt jaarlijks zo'n 300.000 kubieke meter schoon water het natuurgebied ingelaten. 'Hiervoor hebben wij het gehele watersysteem aangepast, zonder dat de landbouwbedrijven en omliggende bebouwing er last van hebben.' Het natuurwatersysteem en het landbouwwatersysteem zijn gescheiden. Het landbouwwater wordt om de polder heen geleid en afgevoerd, en door de koppeling met de Wa-

terakkers wordt schoon water de polder ingelaten.

F.L. Liebregts was als uitvoerend aannemingsbedrijf betrokken bij het project. Op basis van een goede voorbereiding en samenwerking tussen de aannemer en de kabel- en leidingbeheerders, is een grote sifonconstructie van ruim 18 meter lang, maar liefst 2,5 meter diep onder de weg gemaakt. Met diverse kabels en leidingen is de aanvoersloot aan de oostkant van het gebied met de afvoerende watergang

aan de zuidkant verbonden. 'Een bijzonder kunstwerk', aldus Tünnissen. 'Hierdoor is de waterkwaliteit al zichtbaar verbeterd, want er komt alleen nog gezuiverd water in het natuurgebied terecht.'

... en natter

Niet alleen schoon water is belangrijk voor een florierend natuurgebied, ook een voldoende hoog waterpeil speelt hierbij een rol. Door het hydrologisch herstel ontstaan nat schraalland, vochtig weidevogelgrasland en kruiden- en faunarijk grasland. Ideale omstandigheden voor weidevogels om zich te huisvesten. 'Op sommige plaatsen is het waterpeil met maar liefst 50 centimeter gestegen', aldus Van Heumen.

BTL Advies was verantwoordelijk voor de technische voorbereiding en begeleiding van de uitvoering. Op diverse plaatsen in de polder zijn sloten

afgedamd of nieuw gegraven, stuwen geplaatst, toegangsdammen met duikers verlegd en enkele landbouwpercelen opgehoogd. Ook is een diversiteit aan regelwerken aangelegd: knikstuwen, putstuwen, klepstuwen, schotbalkstuwen en een afsluiter.

Natuurlijk beheer

'Naast de technische zaken is er ook veel aandacht geweest voor de sociale aspecten van dit project', vertelt Tünnissen. 'Tijdens de voorbereiding en uitvoering zijn de in- en aanliggende boeren steeds betrokken en geïnformeerd over de stappen. Zo konden de aannemers werkzaamheden goed afstemmen en is het proces heel soepel verlopen.' Natuurboer Emiel Anssems van natuurboerderij Heining & Hoef is door Staatsbosbeheer betrokken bij het beheer van het gebied. Door inzet van zijn brandroderunden (een oud-Hollands

ras) zorgt hij voor het natuurlijk 'maaien' van (delen van) het gebied. De weidevogels vallen op die manier niet ten prooi aan maaimachines.

Beleef de geschiedenis van de Tachtigjarige Oorlog

Het resultaat van de jarenlange gebiedsontwikkeling is dat natuur, waterhuishouding, cultuurhistorie en recreatie elkaar nu versterken. Van Heumen: 'In de Lage Vuchtpolder hebben we op enkele percelen plasdrasituaties gecreëerd ten behoeve van de weidevogels, maar zijn tevens recreatieve voorzieningen getroffen met een verwijzing naar de rijke geschiedenis van het gebied.' Op twee locaties zijn zogenaamde redoutes (aarden verschaningen) als uitkijkpunten gerealiseerd: een 'vogelredoute' en een 'waterredoute'. Deze maken de geschiedenis van het gebied zichtbaar en beleefbaar.

Foto: Stefan Oomes

Als onderdeel van de Bredase verdedigingslinies en de Spaanse omsingelingslinies had de Lage Vuchtpolder een prominente rol tijdens de Tachtigjarige Oorlog. De Spinolaschans (onderdeel van het Natuurnetwerk) die hieraan herinnert, is zo genoemd omdat de Spaanse generaal Spinola destijds de belegering van Breda aanvoerde. Naast het cultuurhistorische karakter heeft de vogelredoute vooral ten doel om een uitkijklocatie te zijn over de polder. De waterredoute heeft naast deze functies ook nog een waterregulerende

functie. In de redoutes zijn stuwen ingebouwd, waarmee het ingelaten water over de polder verdeeld wordt.

Omwonenden en bezoekers kunnen door alle aanpassingen optimaal genieten van de Bredase natuur en omdat de polder heel dicht bij onder meer woonwijk Hoge Vucht ligt, worden de wegen in het plangebied druk gebruikt voor ommetjes, recreatie en ontspanning. 'De recreatieve mogelijkheden zijn uitgebreid door de aanleg van wandelpaden rondom het

natuurgebied en natuurlijk met de redoutes', aldus Tünnissen. Het natuurgebied zelf is echter niet toegankelijk, omdat de weidevogels niet verstoord mogen worden. 'We hebben met de jarenlange investering in het gebied nu een geweldige verbinding gemaakt tussen het stedelijke Breda en een van de meest waardevolle natte natuurgebieden van Noord-Brabant, waarbij ruimte is voor mens en dier om te (be)leven. Een mooier rendement kunnen wij ons vanuit de provincie en Staatsbosbeheer niet voorstellen.'

Foto: BTL Nederland

Aan dit artikel werkten mee:

Toine Tünnissen, is sinds 2015 werkzaam bij provincie Noord-Brabant na 10 jaar gewerkt te hebben bij Dienst Landelijk Gebied aan diverse natuurontwikkelingsprojecten. In de Lage Vuchtpolder is hij namens Staatsbosbeheer projectleider en opdrachtgever.

Dennis van Heumen, is sinds 2004 werkzaam bij BTL Advies, vestiging Oisterwijk als projectleider. Binnen het project Lage Vuchtpolder is hij van begin tot eind verantwoordelijk voor het opstellen van het bestek, de aanbesteding en de uitvoering.

Betrokken partijen

- **Provincie Noord-Brabant** als opdrachtgever en financiering
- **Staatsbosbeheer** als trekker van het project, eigenaar en beheerder
- **Waterschap Brabantse Delta** als eigenaar en waterbeheerder
- **Heining en Hoef** als natuurbeheerder in de polder en eigenaar van diverse natuurpercelen in de polder
- **Gemeente Breda** als opdrachtgever en financier voor de redoutes
- **F.L. Liebrechts** als uitvoerende aannemer
- **BTL Advies** voor de technische voorbereiding en begeleiding van de uitvoering
- Enkele **agrariërs** in het gebied waar tijdens de uitvoering praktisch en uitvoeringstechnisch afspraken mee zijn gemaakt, onder meer over compenserende maatregelen en exacte locaties van bijvoorbeeld toegangsdammen.
- **Kabels en leidingbeheerders** hebben technisch gezorgd dat de sifonconstructie kon worden gerealiseerd.
- **Brabant Water** was betrokken bij de tijdelijke omlegging van de grote hoofdwaterleiding ter plekke.